

Djurrätt, djurförtryck och djurskyddets historia

Per-Anders Svärd

| www.peranderssvard.se | www.politicsandanimals.org |
| pea.svard@gmail.com |

Innehåll

- Bakgrund: Kritiska djurstudier och speciesistisk ideologi
- Djurförtryckets och den moderna "djurvänlighetens" historia
- Djurplågeridebatterna i Sverige 1844–1944
 - Djurmisshandel
 - Djurförsök
 - Slaktfrågan
- Djurskyddsideologins genombrott
- Djurskyddsideologi och speciesism i dag

Kritiska djurstudier

- Djurrättsfilosofin har främst sett djurutnyttjandet som en **etisk fråga**.
- Men det är också en **maktfråga**.
- Kan vi verkligen förstå djurförtrycket om vi inte sätter in det i ett större samhälleligt sammanhang?
- Kan vi verkligen förstå djurförtrycket isolerat från andra former av förtryck?
- **Kritiska djurstudier** försöker uppmärksamma kopplingarna mellan olika former av förtryck – både av djur och människor – och motverka dem alla.
- Influeras av anarkism, feminism, ekopedagogik och aktivism för social rättvisa och strävar efter "***total liberation***".

Fronesis nr 56–57: Djuret

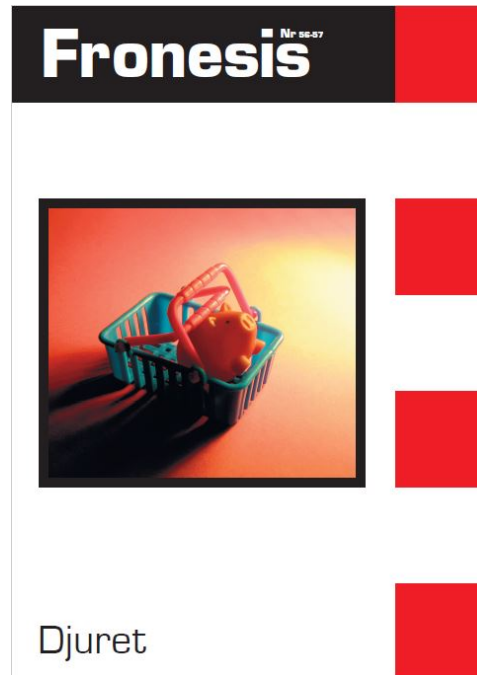
Specialnummer om djurrätt och kritiska djurstudier.

Texter av:

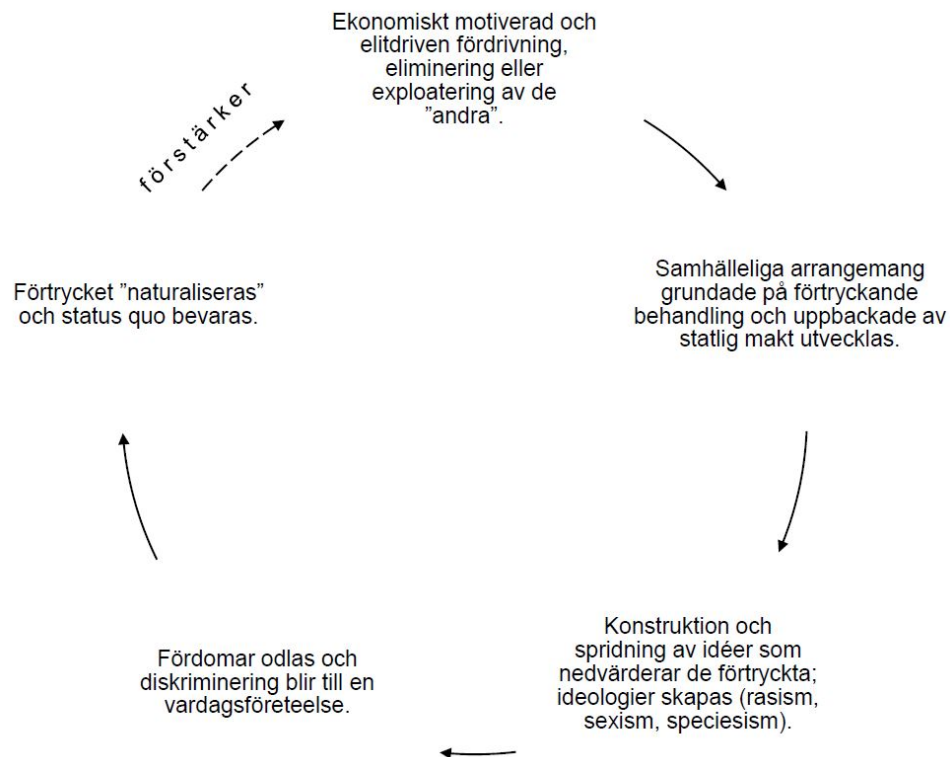
- Carol J. Adams
- Sue Donaldson & Will Kymlicka
- John Sanbonmatsu
- John Berger
- Sarah Franklin
- Patricia MacCormack
- Helena Pedersen & Tobias Linné
- med flera

Läs mer på:

www.fronesis.nu

David Niberts förtrycksmodell

Förtryckets "3 N"

Etablerade ojämlikheter och orättvisor försvaras ofta med att de är:

- Naturliga
- Normala
- Nödvändiga

Och vad kan vara mer naturligt, normalt och nödvändigt än att använda andra djur till mat, kläder, underhållning, experiment, och så vidare?

"Så länge djuren behandlas bra så..."

- Den mest normaliserade formen av djurförtryck i dag utövas i "djurskyddets" namn.
- *Alla* är i dag för ett gott djurskydd:
 - Staten
 - Politikerna och partierna
 - Konsumenterna
 - Djurskydds- och djurrättsorganisationerna
 - De djurexploaterande företagen själva
- Alla tycks överens om att utvecklingen har gått framåt.
- Samtidigt utnyttjas fler djur än någonsin mer intensivt än någonsin.
- Så var kommer vår föreställning om djurskyddet som något självklart gott egentligen ifrån?

Att problematisera det självklara

Ur kritiskt djurstudieperspektiv är uppgiften att problematisera och historisera djur-människa-relationen – att visa att det som framstår som naturligt, normalt och nödvändigt ofta är:

- Socialt konstruerat
- Historiskt och kulturellt specifikt
- En produkt av maktrelationer och maktutövning

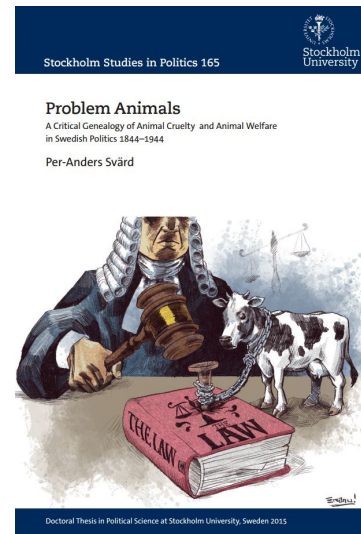
Problem Animals

A Critical Genealogy of Animal Cruelty and Animal Welfare in Swedish Politics 1844–1944

En diskursanalys av de svenska politiska debatterna om djurplågeri och djurskydd från de första lagförslagen mot djurplågeri till införandet av den första svenska djurskyddslagen. Fokus på **maktkampen om politikens problemframställningar**.

- Vad var *problemet* med djurutnyttjandet i de tidiga politiska debatterna?
- Vilka *antaganden* låg bakom denna problemframställning?
- Vilka *lösningar* på problemet lyftes fram?
- Vem eller vilka pekades ut som *djurplågare*?
- Vilket djurutnyttjande lämnades *oproblematiserat*?
- Vilka *konsekvenser* hade dessa problemframställningar för djuren?

(Kan laddas ner som **PDF** eller beställas som **tryckt bok**.)

Bakgrund: "Djurvänlighetens" födelse i Europa

Någon gång under 1700-talet börjar man kunna se ett "djurvänligt" skifte i synen på djur i Europa. Ingen vet riktigt varför.

- Medelklassförklaringen
- Civilisationsteorin
- Djurskyddsorganisationer börjar uppträda i Europa från mitten av 1800-talet.
- De första svenska djurskyddsföreningarna 1870- och 1880-talen.
- Den tidiga svenska djurvänligheten – en blandning av upplysningstida nyttotänkande och romantiska idéer om närhet till djur och natur.

Sverige: Politiska/juridiska milstolpar

1736. Byggningsbalken reglerar skador på djur som egendom.

1844. Den första motionen och debatten om en lag mot djurplågeri i riksdagen.

1857. Sveriges första lag mot djurplågeri (trädde i kraft 1858).

1890 och **1900.** Maxstraffet för djurplågeri höjs.

1907. Vilda djur inkluderas.

1921. Lagen mot djurplågeri revideras och förtydligas.

1937. Sveriges första slaktlag stiftas.

1944. Sveriges första djurskyddslag stiftas.

Huvudfrågan: Vad var "uppenbar grymhet" mot djur?

- "Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur **uppenbar grymhet**; straffes med böter från fem till och med etthundra Riksdaler Riksmünt." (1857)
- "Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur **uppenbar grymhet**; straffes med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas." (1900)
- "Visar någon i behandling av djur **uppenbar grymhet**; straffes med böter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas." (1907)
- "Visar någon i behandling av djur **uppenbar grymhet**, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas." (1921)

(Den sista formuleringen från 1921 är förmodligen den mest radikala djurlagstiftning som Sverige någonsin haft – i alla fall på papperet!)

Jag vill icke här tala om samhällets bildade classer. Hos medlemmarne deraf bör man väl kunna förutsätta så mycken känsla, att de icke martera ett husdjur öfver dess förmåga, ehuru det dock icke är utan exempel, att personer med anspråk på bildning i lättsinnigt öfverdåd äfven låta sina kreatur plikta för ett ögonblicks hugskott, eller en oöfverlagd nyck hos deras herrar. Men det är nu hufvudsakligen som jag vill fästa uppmärksamheten på de samhällsclasser, hvilka mot lega tillhandabålla kreatur såsom lastdragare. Dessa visa sig som oftast mera måna om penningeförtjensten för dagen, än om en vårdsam behandling af kreaturen. Det är en pinsam grämselse att se, hvad jag i mitt hemvist nästan dagligen beklagligen nödgas vara ögonvittne till, hurusom åkare och åkaredrängar på det mest barbariska sätt, och med de gröfsta tillhyggen, martera dragkreaturen, som blifvit lastade utöfver deras förmåga, och huru som dessa arma djur på ett sådant våldsamt sätt drifvas att draga lasset en backig väg, för det att körkarlen är för lat att taga en jemnare, men några steg längre omväg. Det är för att försöka åstadkomma ett correctiv mot en råhet, den der borde vara främmande för ett tidevarf, hvilket benämnes bildningens och upplysningens, som jag nu vågar föreslå ansvarsbestämmelser för dem, hvilka genom hugg och slag, svält, eller annan vanvård befinnas misshandla s. k. husdjur af hvad namn de vara må. Och ehuru jag i detta hänseende icke vill gå

Vad var problemet?

På 1840- och 50-talen:

”Uppenbar grymhet” =
Slå och överanstränga
hästar på gatorna =
svälta sina djur.

Problemframställning:

Grymheten berodde främst på att de lägre samhällsklasserna saknade moral och bildning och att de lät sina egenintressen och lägre drifter gå ut över djuren (och i förlängningen andra människor).

Lösning: Straff för att avskräcka den råa underklassen.

"Grymhetens" expansion: djurförsöken

1880-talet:

"Uppenbar grymhet" =
Slå och överanstränga
hästar på gatorna =
svälta sina djur =
**plågsamma
experiment.**

Problemframställning:
Känslolika forskare
som hotade allt heligt.
Intensiv debatt och
kamp kring
vetenskapens ställning
i samhället.

Lösning: Mer komplicerat eftersom vetenskapsmännen hade högt anseende.
Ingen reglering av djurförsöken genomfördes.

"Grymhetens" expansion: slakt

1887-1937:

"Uppenbar grymhet" = Slå
och överanstränga hästar
på gatorna = svälta sina
djur = plågsamma
experiment på djur = **slakt**
utan bedövning

Problemframställning:

Problemet låg
huvudsakligen i "de
andras" dödande av djur
(judar, samer, danska
baconproducenter).
"Vanlig" slakt förblev i stort
oproblematiserad.

Lösning: Obligatorisk

bedövning vid slakt av större djur. (Dock problematiskt med judarnas
religionsfrihet.)

Djurpolitikens kris

”Uppenbar grymhet” kunde betyda att

- slå och överanstränga hästar på gatorna
- svälta djur
- slakt utan bedövning
- plågsamma experiment?
- fiske och jakt?
- äta kött?
- ???

Det fanns alltid en risk att kraven på djur skulle ”gå för långt” och ifrågasätta människors rätt att använda djur *över huvud taget*.

Hur formulera en lag som bara straffade viss(as) ”grymhet”?

En 100 år lång kamp om att definiera "djurplågeri" på ett sätt som lät **samhället framställa sig som djurvänligt** samtidigt som det **inte hotade samhällets djuranvändning i stort**.

Krisens lösning: Djurskyddslagen 1944

Lagen presenterades som ett sätt att förebygga djurs lidande genom att ställa krav på djurhållningen.

Avskaffade samtidigt den tidigare i princip enhetliga normen för vad som skulle räknas som djurplågeri ("uppenbar grymhet").

Istället infördes **olika regler för olika typer av djurbehandling**, vilket i praktiken innebar att den rådande normen i varje bransch gjordes till lag.

Förändringens orsaker

Det var **inte** de omoraliska lägre klasserna, de avvikande djurplågarna eller de känslolokalla vetenskapsmännen som var oförmögna att skilja rätt från fel i behandlingen av djur.

Det var **samhället självt** som inte kunde dra en tydlig gräns mellan "acceptabelt" och "oacceptabelt" djurutnyttjande, vilket skapade en **ideologisk eller diskursiv kris** i djurpolitiken.

Krisen hölls länge på avstånd genom att man pekade ut "de Andras" djurplågeri som huvudproblemet. På så sätt drogs uppmärksamheten bort från **vårt eget djurplågeri**.

Men risken för att begreppet "uppenbar grymhet" skulle expandera ytterligare och omfatta ännu fler praktiker fanns alltid kvar.

Genom att "koppla isär" olika djurfrågor från varandra kunde den nya djurskyddslagen undvika att definitionen av "grymhet" utvidgades ytterligare – precis i en tid när "uppenbar grymhet" började bli standard i det storskaliga jordbruket.

Djurskyddslagen 1944 kan tolkas som ett sätt att återskapa legitimiteten för speciesismen, snarare än som ett sätt att föra djurvänliga principer framåt.

Speciesismens dominerande form i dag: djurskyddsideologin

Fråga: Hur återskapas djurens underordning i ett samhälle som erkänner djurs förmåga att lida?

Svar: Djurskyddsideologin – som säger att våra skyldigheter mot djur kan uppfyllas genom mindre reformer (och att radikal förändring är onödig).

Djurskyddsideologins huvudmekanismer ("3 F"):

- **Förminskande** – av frågans vikt.
- **Förskjutning** – av problemet någon annanstans/till någon annan.
- **Förtätning** – av skuld och moralisk brist hos de Andra.

**GLAD GRIS
MED KNORR
PÅ SVANSEN**

**SVERIGES GODASTE
KÖTTDISK, VI TÄNKER
PÅ DJUREN**

DE SPÅRAR OTROGNA

Lady detectives är här

metro®

ONSDAG 29 AUGUSTI 2012

DNE K Bild Printing 3012

Torterades och styckades:

VEM DÖDADE VALPARNA?

Sveriges största tidning

Svenskt kött till alla!

Färskare än så blir det inte!

Du kan alltid vara säker på
en sak när du handlar på
City Gross, allt färskt kött
är svenskt!
Därefter har vi krav på att rå
ekologiskt producerat kött och en
maximal del hängmörat extra prima
kött.

Dessutom kan vi som enda
butikskedja alltid erbjuda
nysmäl köttfärs. Hos oss
gäller måning minst tre gånger
per dag. Tydligt redovisat med
klockslag för färens
tillblivande.

Till tryggheten hör också
en färsvarugaranti som
innebär dubbla pengar tillbaka
om färskvororna inte är till
full belåtenhet.

Hälsningar
Carina med personal

 Mellan 1960-70 så börjar Bergendahls samarbeta med
frivilliga detaljistkedjor. En naturlig konsekvens blir att
sortimentet växer till att nu även omfattas av färskvoror.

Vi spår på

CITY GROSS

FALUN

BUSSELINJE 254 STANNAR VID CITY GROSS OCH FÖR EN SOM TAR BILEN
VÄNTAR 250 PARKERINGSPLATSER RUNT BUTIKEN OCH DU KAN BÖJA
HANDLA DIREKT INOMFÖR ENTRÉN.

ÖPPET: ALLA DAGAR 08:00 - 22:00

Public 15 maj 2015

**VI SÄGER NEJ TILL RELIGIÖST
SLAKTAT KÖTT OCH DJURPLÅGERI**

**VI SÄGER JA TILL ETT
DJURVÄNLIGT SAMHÄLLE**

PÅ RIKTIGT!

Sverigedemokraterna
Landskrona

Betydelse för oss idag

- Lagarna till djurens skydd var **mer radikala (eller i alla fall öppna för en mer radikal tolkning) förr**. Vad skulle det betyda för dagens djurhållning om "uppenbar grymhet" genom vanvård, överansträngning eller annat förbjöds?
- Problemet med djurplågeri **förskjuts** fortfarande regelbundet till "**de Andra**" medan vår egen djuranvändning lämnas oproblematiserad.
- Kritik möts ständigt med löften om mindre reformer och lagjusteringar – **problemet förminskas och systemkritiken trängs undan**.

Tack!

| www.peranderssvard.se | www.politicsandanimals.org |
| pea.svard@gmail.com |